

FM: Nodokļu ieņēmumi kopbudžetā kopumā iekasēti plānotajā apmērā

Publicēts: 29.11.2018.

Straujā ekonomikas izaugsme, kas vērojama šogad, nodrošinājusi atbilstošu ieņēmumu pieaugumu kopbudžetā. Šā gada desmit mēnešos salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo periodu konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi palielinājušies par 1 108,4 miljoniem eiro jeb 13,9%, veidojot 9 074,9 miljonus eiro. Nozīmīgākais pieaugums vērojams nodokļu ieņēmumos (par 547,9 miljoniem eiro jeb 8,3%), kam seko ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi (407,6 miljoni eiro jeb 65,1%) un nenodokļu ieņēmumi (129,1 miljoni eiro jeb 27,7%). Kopbudžeta izdevumi tikmēr palielinājušies par 855,6 miljoniem eiro jeb 11,1%, veidojot 8 560,3 miljoniem eiro. ES fondu investīciju pieaugums, papildus finansējuma piešķiršana veselības nozarei, kā arī izdevumu palielināšana aizsardzības nozarē līdz 2% no iekšzemes kopprodukta (IKP) ietekmē kopbudžeta izdevumu pieauguma tempa palielināšanos.

Konsolidētajā kopbudžetā šā gada desmit mēnešos veidojies pārpalikums 514,7 miljonu eiro apmērā, kas ir par 252,8 miljoniem eiro vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā. Jāatzīmē, ka pārpalikums pamatā veidojas valsts konsolidētā budžeta līmenī (502,4 miljoni eiro), jo tika saņemtas ievērojami lielākas nekā pērn atmaksas no Eiropas Komisijas par Eiropas Savienības (ES) fondu projektu īstenošanu, tostarp noslēguma maksājumi par 2007.-2013. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas investīcijām (197,4 miljoni eiro).

Jāatzīmē, ka, pārejot no kopbudžeta analīzes naudas plūsmā uz vispārējās valdības budžeta bilanci atbilstoši Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijai, ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi tiek atzīti tikai tādā apmērā, kādā attiecīgajā gadā tiek veikti izdevumi ārvalstu finanšu palīdzības projektu īstenošanai. Pie kam ietekmi uz bilanci veido tikai valsts un pašvaldību budžeta līdzfinansējums ES fondu projektu īstenošanai. Kopbudžetā pārpalikums kopš septembra sarūk un sagaidāms, ka līdzīgi kā iepriekšējos gados izdevumi pārsniegs ieņēmumus arī gada pēdējos divos mēnešos. Atbilstoši Finanšu ministrijas aktuālajam novērtējumam pēc EKS metodoloģijas, aktualizējot publisko kapitālsabiedrību datus, ES fondu ietekmi un citas korekcijas, vispārējās valdības budžeta deficīts 2018. gadā būs 0,8% no IKP jeb 224,7 miljoni eiro. Tādējādi budžeta deficīts būs zemāks nekā budžetā 2018. gadam pieļaujamais vispārējās valdības budžeta deficīts (1,0% no IKP).

Kopējie nodokļu ieņēmumi kopbudžetā desmit mēnešos palielinājušies par 8,3%, ko ietekmēja arī sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes palielināšana par 1 procentpunktu, kas ļāva 70,1 miljonu eiro novirzīt veselības nozares finansējumam. Labvēlīgā situācija ekonomikā nodrošināja nodarbinātības līmeņa kāpumu, 3. ceturkšņa dati liecina, ka ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars no visiem darbaspējas vecuma iedzīvotājiem pārsniedzis 70%, savukārt vidējā atalgojuma apmērs pieaudzis par vairāk nekā 8%, tādējādi sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi kopbudžetā palielinājās par 299,6 miljoniem eiro jeb 16,2%. Savukārt iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi palielinājušies mazākā apmērā – par 24,9 miljoniem eiro jeb 1,8%, ko ietekmē ienākumu nevienlīdzības mazināšanai ieviestais pakāpenisks diferencētā neapliekamā minimuma, atvieglojuma par apgādībā esošu personu un pensionāru neapliekamā minimuma ikgadējs pieaugums.

Minēto atvieglojumu palielinājums rada negatīvu fiskālo efektu attiecībā uz IIN ieņēmumiem, lai arī to lielā mērā kompensē ekonomiskā izaugsme un nodokļu administrēšanas pilnveidošanas pasākumi. Pašvaldībām, kam IIN veido lielāko daļu no ieņēmumiem, desmit mēnešos kopējie ieņēmumi palielinājušies par 7,2%, kas ir būtiski vairāk nekā IIN ieņēmumu palielinājums. Tāpat jāatzīmē, ka gada pēdējā ceturksnī, ja pašvaldībām tiks konstatēta IIN ieņēmumu neizpilde, tā tiks kompensēta no valsts pamatbudžetā ieskaitāmās IIN daļas tādā apmērā, lai faktiskie pašvaldību budžetu nodokļu ieņēmumi kopā ar speciālo dotāciju būtu 19,6% apmērā no faktiskajiem kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem, nepārsniedzot likumā "Par valsts budžetu 2018.gadam" noteikto IIN ieņēmumu prognozi. IIN izpilde desmit mēnešos ļauj prognozēt, ka IIN ieņēmumi 4. ceturksnī tiks izpildīti.

Ekonomiskā aktivitāte un iedzīvotāju pirktpējas palielināšanās, kas sekmēja patēriņa kāpumu, cenu līmeņa pieaugumu (oktobrī 3,2%), nodrošināja būtiski augstākus pievienotās vērtības nodokļa (PVN) un akcīzes nodokļa ieņēmumus. PVN ieņēmumi šā gada desmit mēnešos bija par 200,5 miljoniem eiro jeb 11,1% augstāki nekā pērn, ko būtiski noteica nodokļu reformas ietvaros ieviesto

administrēšanas uzlabošanas, ēnu ekonomikas ierobežošanas un bāzes paplašināšanas pasākumu kopums. Akcīzes nodokļa ieņēmumi tikmēr pieauga par 106 miljoniem eiro jeb 14,1%, ko ietekmē arī akcīzes preču likmju celšana šogad. Vienlaikus jāatzīmē samazinājums uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) ieņēmumos. Tie šogad desmit mēnešos bijuši par 67,8 miljoniem eiro jeb 18,9% mazāki nekā pērn, kas jau tika prognozēts un skaidrojams ar pāreju uz jaunu UIN sistēmu, kuras ietvaros viens no ieņēmumiem būtiski ietekmējošajiem pasākumiem bija avansa maksājumu atcelšana no šā gada 1. jūlija.

Kopumā nodokļu ieņēmumi kopbudžetā iekasēti plānotajā apmērā, tomēr pa nodokļu veidiem vērojamas atšķirības. Analizējot lielāko nodokļu ieņēmumus pret plānoto, jāizceļ virsplāna ieņēmumu veidošanās akcīzes nodoklim (9,9 miljoni eiro jeb 1,2%), lai gan akcizēto preču veidu dalījumā veidojas atšķirīga situācija. Iekšzemes patēriņa palielināšanās sekmējusi akcīzes nodokļa ieņēmumu par alkoholiskajiem dzērieniem un alu plāna pārpildi par 16,9 miljoniem eiro, ko sekmējusi arī aktīvā tirdzniecība Igaunijas pierobežā. Savukārt mazāki nekā plānots bijuši akcīzes nodokļa ieņēmumi par naftas produktiem (- 4,6 miljoni eiro) un tabakas izstrādājumiem (- 3,9 miljoni eiro). Naftas produktiem akcīzes nodokļa ieņēmumu plāna neizpilde ietekmē piešķirtie termiņa pagarinājumi, bet tabakas izstrādājumu plāna neizpilde saistāma ar kopējo cigarešu patēriņa kritumu smēķētāju skaita samazinājuma un smēķētāju paradumu maiņas rezultātā, pieaugot jaunu produktu pieprasījumam tirgū (karsējamā tabaka, elektroniskās cigaretes, u.c.), kas tiek aplikti ar zemāku akcīzes nodokli. Lielākie virsplāna ieņēmumi veidojušies no UIN ieņēmumiem, kas, ņemot vērā iemaksu straujāku kāpumu pēc UIN deklarāciju datiem par 2017. gada rezultātiem, bija par 61 miljonu eiro jeb 26,4% lielāki nekā plānots.

Būtiska plāna pārpilde vērojama muitas nodokļa ieņēmumos, kas šā gada desmit mēnešos bija par 7,2 miljoniem eiro jeb 19,8% virs plāna. Zīmīgi, ka lielā mērā lielākus ieņēmumus nodrošina pieaugošie importa apjomi no trešajām valstīm dzelzīm un tēraudam, kas tiešā veidā saistāms ar šī brīža ekonomikas izaugsmes tempiem un straujo būvniecības nozares palielināšanos.

Mazākā apmērā nekā plānots saņemti IIN, PVN un nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN) ieņēmumi. Šiem nodokļiem plāns netika izpildīts attiecīgi par 31,7 miljoniem eiro jeb 2,2%, 28,4 miljoniem eiro jeb 1,4% un 10,7 miljoniem eiro jeb 5,3%. IIN plāna neizpilde saistīta ar mazākiem nekā plānots ieņēmumiem par izmaksātajām dividendēm no uzņēmumu iepriekšējo gadu uzkrātās peļņas, savukārt PVN plāna neizpilde ietekmē ar standarta likmi pielikamo darījumu apjoma samazinājums, izceļot PVN ieņēmumu samazinājumu tieši oktobra mēnesī enerģētikas un kokapstrādes nozarēs. Vienlaikus jāuzsver, ka PVN ieņēmumu pieauguma temps šogad ir bijis būtiski augstāks nekā pēckrīzes gados pieredzēts. NĪN zemākus ieņēmumus nekā plānots noteica kadastrālo vērtību samazināšanās zemei, kuras lietošanas mērķis ir dzīvojamā apbūve un kurai kadastra informācijas sistēmā reģistrēts apgrūtinājums – kultūras piemineklis, kā arī pašvaldību noteiktās NĪN atlaides.

Ne-nodokļu ieņēmumiem šā gada desmit mēnešos valsts pamatbudžetā vērojama kopumā laba plāna izpilde, vienlaikus atsevišķu nodevu plāns nav izpildīts. Ne-nodokļu ieņēmumu plāns šogad izpildīts par 128%, virsplāna ieņēmumiem veidojot 110 miljonus eiro. Plāna pārpildi nodrošināja galvenokārt lielāks AS "Latvenergo" iemaksāto dividenžu apmērs (62,2 miljoni eiro) par iepriekšējo gadu peļņu, kā arī saņemtie papildemisijas prēmijas maksājumi (44,2 miljoni eiro) par valsts parāda pārfinansēšanas darījumiem. Jāņem vērā, ka šie virsplāna ieņēmumi pēc EKS metodoloģijas tiks koriģēti, AS "Latvenergo" virspeļņas dividenžu ieņēmumus neitralizēs atbilstoši izdevumi, lai mazinātu obligātās iepirkumu komponentes (OIK) apjomu elektroenerģijas gala lietotājiem, savukārt papildemisijas prēmija netiks pilnā apjomā atzīta vispārējās valdības ieņēmumos, jo pēc būtības ir finansēšanas darījums.

Jāatzīmē arī augstāki nekā plānots ieņēmumi no Latvijai piešķirto emisijas kvotu izsolīšanas, kas bijuši par 18 miljoniem eiro jeb 119,7% virs plānotā. Savukārt mazāki nekā plānots ieņēmumi saņemti par tādām nodevām kā valsts nodevas par valsts sniegto nodrošinājumu un juridiskajiem un citiem pakalpojumiem (par 6,4 miljoniem eiro jeb 9%), valsts nodevas par naftas produktu drošības rezervju uzturēšanu (5,7 miljoni eiro jeb 31,2%), finanšu stabilitātes nodevas (5,6 miljoni eiro jeb 35,6%) un autoceļu lietošanas nodevas (4,9 miljoni eiro jeb 17,6%).

Izdevumu pieaugums līdzvērtīgā apmērā vērojams gan valsts konsolidētajā budžetā (11,8%), gan arī pašvaldību budžetā (11,3%), pie kam kopš jūnija vērojama izdevumu pieauguma tempa palielināšanās kopbudžetā. Konsolidētā kopbudžetā lielākais palielinājums vērojams subsīdiju un dotāciju izdevumos, kas bija par 283 miljoniem eiro jeb 20% augstākas nekā pērn. To ietekmēja pieaugošās investīcijas publiskā sektora iestādēs un komersantos ES fondu projektu realizācijai, kā arī finansējuma palielinājums veselības nozarē, tostarp par 47,1 miljonu eiro jeb 33% augot izdevumiem neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanai stacionārās ārstniecības iestādēs, pamatā atalgojumam, kā arī par 22,2 miljoniem eiro jeb 18,9% izdevumiem palielinoties kompensējamo medikamentu iegādei. ES fondu investīcijas, īpaši pašvaldību līmenī, noteica kapitālo izdevumu

palielinājumu, kas bija par 148,9 miljoniem eiro jeb 22,7% augstāki nekā iepriekšējā gada desmit mēnešu periodā.

Kopbudžetā nozīmīgs palielinājums vērojams preču un pakalpojumu izdevumos (par 131,3 miljoniem eiro jeb 13,1%) sevišķi strauji tiem augot Nacionālajos bruņotajos spēkos. Aizsardzības, veselības un tieslietu resoros, kā arī Valsts ieņēmumu dienestā un pašvaldību līmenī palielinoties atalgojumam, izdevumi atlīdzībai kopbudžetā bijuši par 129,6 miljoniem eiro jeb 7,2% augstāki nekā pērn desmit mēnešu periodā.

Sociālo pabalstu izdevumu palielināšanos kopbudžetā par 156,8 miljoniem eiro jeb 6,6% noteica vidējās apdrošināšanas iemaksu algas pieaugums, kā arī pensiju indeksācija. Pensiju izdevumi palielinājušies par 95,2 miljoniem eiro jeb 5,9%, savukārt pārējo pabalstu izdevumi bija par 61,6 miljoniem eiro jeb 8,4% augstāki nekā pērn desmit mēnešos. Jāatzīmē ģimenes valsts pabalsta izdevumu palielināšanās par 25 miljoniem eiro, kā arī slimības pabalstu izdevumu pieaugums par 12,9 miljonus eiro. Ģimenes valsts pabalsta izdevumu palielināšanos ietekmēja no šā gada 1. marta ieviestā piemaksa par divu un vairāku bērnu audzināšanu, tāpat izdevumu kāpumu ietekmē saņēmēju loka paplašināšana, līdz 20 gadiem palielinot bērna vecumu pabalsta saņemšanai, ja tas turpina mācības. Saņēmēju loka paplašināšana nodrošināja pabalsta saņēmēju skaita palielināšanu šogad par vairāk kā 20 000 personām.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-nodoklu-ienemumi-kopbudzeta-kopuma-iekaseti-planotaja-apmera>